

7. Stasiuk, T.V. (2005) "Onym derivatives: structural-semantic and functional-stylistic aspects in modern publicistic essays", *Vidonimni utvorennia: strukturno-semantichni I funktsionalno-stylistichni aspekty u movi suchasnoi publitsistyky* // Thesis abstract... cand. sc. 10.02.01 / Dnipropetrovsk National University. – Dnipropetrovsk. – 20 p.
8. Ivanova, N.G. (1984) "Onomastic new words in Soviet poetry", *Onomasticheskie novoobrazovaniia v russkoi sovetskoi poezii* // Russian onomastics : Scientific collected works. – Odessa : Odessa National University. – 186 p.
9. Kiselyova, O.V. (2000) "Onyms and onym derivatives in English language", *Onimni ta vidonimni okazionalizmy v anhliiskii movi* // Thesis abstract... cand. sc. : 10.02.04 / Odessa National University named after Mechnikov. – Odessa. – 20 p.
10. Ilchenko, V.I. (2003) "Expression of proper names as publicistic device", *Ekspresiiia vlasnykh nazv yak zasib publitsistyky* : Thesis abstract... cand.sc. : 10.01.08 / Kyiv National University named after Taras Shevchenko. – Kyiv. – 20 p.
11. Yenikeieva, S.M. (2004) "Formation of new derivative elements by affixalization of lexems in Modern English", *Formuvannia novykh slovtvorchykh elementiv anhliiskoi movy shliakhom afksalizatsii leksychnykh odyntys* // Zahalni pytannia filolohii : Zbirnyk naukovykh prats. – Dnipropetrovsk : Nauka i osvita. – Vol.1. – pp. 85–90.
12. Yenikeieva, S.M. (2007) "Blending as mechanism of enrichment of word-forming means in Modern English", *Rol teleskopii u zbahachenni arsenalu slovtvorchykh zasobiv suchasnoi anhliiskoi movy* // Naukovyi Visnyk Volyn State University named after Lesia Ukrainka. – № 4. – pp. 264–270.

УДК 811.111'255.4-1

РЕЦЕПТИВНА ПОЕТИКА В ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ (НА ПРИКЛАДІ НАБОКІВСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ «СЛОВА ПРО ІГОРІВ ПОХІД»)

Костенко Г.М., к. філол. н., доцент

Запорізький національний технічний університет, вул. Гоголя, 64, м. Запоріжжя, Україна

kostenko_ganna@mail.ru

Метою цієї роботи є розкриття специфіки перекладацької адаптації слів з історичним забарвленням і систематизація підходів до рецептивної поетики під час вирішення мовних проблем перекладу застарілих слів. На сучасному етапі художній твір пов'язується не лише з фігурою письменника, але й з фігурою читача, тобто орієнтується на читачську рецепцію. Набоківський переклад «Слова про Ігорів похід» виконаний для сучасного читача, сучасною мовою, але з урахуванням історичного контексту і з наміром відтворити дух епохи, що описується, і тому його стратегія належить до адекватної модернізації.

Ключові слова: перекладацька адаптація, рецептивна поетика, буквальний переклад, історизм, архаїзм.

РЕЦЕПТИВНАЯ ПОЭТИКА В ПЕРЕВОДОВЕДЕНИИ (НА ПРИМЕРЕ НАБЕКОВСКОГО ПЕРЕВОДА «СЛОВА О ПОЛКУ ИГОРЕВЕ»)

Костенко Г.М.

Запорожский национальный технический университет,

ул. Гоголя, 64, г. Запорожье, Украина

kostenko_ganna@mail.ru

Целью этой работы является раскрытие специфики переводческой адаптации слов с исторической окраской и систематизация подходов к рецептивной поэтике при решении языковых проблем перевода устаревших слов. На современном этапе художественное произведение ассоциируется не только с фигурой писателя, но и с фигурой читателя, то есть ориентируется на читательскую рецепцию. Набоковский перевод «Слова о полку Игореве» выполнен для современного читателя, современным языком, но с учетом исторического контекста и с намерением воссоздать дух описываемой эпохи, и поэтому его стратегия относится к адекватной модернизации.

Ключевые слова: переводческая адаптация, рецептивная поэтика, буквальный перевод, историзм, архаизм.

RECEPTIVE POETICS IN TRANSLATION STUDIES (ON THE EXAMPLE OF NABOKOV'S "THE TALE OF IGOR'S CAMPAIGN")

Kostenko G. M.

Zaporizhzhya National Technical University, Hohol str., 64, Zaporizhzhya, Ukraine

kostenko_ganna@mail.ru

The topicality of this paper is determined: firstly, by the need in critical generalization of separate and contradictory approaches to the historical adaptation while translating chronologically remote texts; secondly, by the insufficient study of influence of historically social and cultural contexts of a chronologically remote original text on its translation; thirdly, by the requirement of the systematic study of translation adaptation methods while working with chronologically remote works from the point of their acceptance by the recipient. The paper aims at revealing the specific character of adaptive translation of words with the historical colouring and systematization of approaches to receptive poetics in translating archaic words on the basis of the set appropriateness. Pragmatic adaptation is the process of amending the text of translation in order to achieve the desired response from the recipient. Making pragmatic effect on the recipient information is an essential part of interlingual communication. Required pragmatic attitude of the translation receptor to a transmitted message largely depends on the translator's choice of linguistic means during translation. V. Nabokov's translation is directed to a modern reader, performed in a modern language. On the other hand, his translation lacks modern words and other anachronisms that cause the reader to feel some associations with a particular later epoch. At the same time, the translator adheres to the compromise between modernization and archaization – archaic and historically coloured words in the text of translation do not complicate understanding. Actual translating equivalents, thus, present the single system in this translation, where there is no stylistic contrast. Obviously, V. Nabokov uses the strategy of historical stylization in his translation. Considering, firstly, the fact that the strategy applied by the translator is moderate and, secondly, that the text of translation preserves time peculiarity of the original and recreates the text for the modern reader, it is possible to define V. Nabokov's strategy as adequate modernization.

Key words: translation adaptation, receptive poetics, literal translation, historically coloured word, archaic word.

Актуальність цього дослідження визначається, по-перше, потребою в критичному узагальненні різноманітних і суперечливих підходів до історичної адаптації при перекладі хронологічно віддалених творів; по-друге, недостатнім вивченням впливу історико-соціального та культурного контекстів хронологічно віддаленого першотвору на його переклад; по-третє, потребою системного вивчення способів перекладацької адаптації хронологічно віддалених творів з позиції їх сприйняття реципієнтом.

Метою цієї роботи є розкриття специфіки перекладацької адаптації слів з історичним забарвленням і систематизація підходів до рецептивної поетики під час вирішення мовних проблем перекладу застарілих слів. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дати цілісне уявлення про складники рецептивної поетики;
- простежити та висвітлити шляхи подолання труднощів при перекладі слів з історичним забарвленням;
- дати визначення поняття «буквальний переклад»;
- проаналізувати стратегію історичної стилізації В. Набокова та ступінь її адекватності при відтворенні в перекладі архаїзмів та історизмів.

Об'єктом дослідження є перекладацькі прийоми адаптації застарілих слів, запропоновані В. Набоковим.

Предметом дослідження є стратегії історичної адаптації в художньому перекладі, засоби і способи її реалізації, а матеріалом виступає героїчна поема «Слово про Ігорів похід» та її переклад англійською мовою, зроблений В. Набоковим.

Проблема літературної/міжлітературної рецепції почала активно розроблятися на межі 60–70 рр. ХХ ст. в багатьох країнах. Протягом свого розвитку літературознавство немовби постійно переміщувало увагу з одного об'єкта на інший – із художнього твору на автора, з автора – на читача. Залежно від цього формувалися методологічні принципи наукового аналізу – біографічний метод, психологічна школа, структуральна поетика, рецептивна естетика тощо [1, с. 130].

Якщо термін «рецептивна естетика» широко вживаний, бо презентує популярний у сучасному літературознавстві методологічний напрямок, то поняття «рецептивна поетика» перебуває в стадії утвердження, система його методологічних принципів лише формується. На сучасному етапі розвитку літературознавчої свідомості рецептивна поетика як явище все більше набуває власних ознак та характеристик. Художній твір тепер пов'язується не лише з фігурою письменника, але й з фігурою читача, стосунки яких будуються на партнерстві та рівності.

Проте можна з певністю стверджувати, що власне рецептивна поетика глибоко вкорінена у вітчизняну науку. Існує класика рецептивної poetики, подана концепціями О. Потебні та І. Франка. Висловлені ними думки, що стосуються психології сприймання художнього тексту, перебувають у досить великому й складному контекстуальному полі сучасного літературознавства, яке в ланцюгу *автор-художній твір-читач* усе більше зосереджує свою увагу на останній ланці – читач.

Проблема рецепції порушувалася ще в античності (діалоги Платона; мистецтво риторики; поняття катарсису в мистецтві). Філософське підґрунтя склали погляди Лейбніца, Баумгартена, Канта, Гегеля, Дільтея та ін. Поворотним моментом стали праці Г.Р. Яусса та В. Ізера (Констанцька школа). Принциповим положенням є те, що літературний твір виникає лише внаслідок контакту літературного тексту з читачем. У такий спосіб літературний текст починає залежати від читача, який його інтерпретує.

Традиційна поетика оперує такими двома основоположними категоріями: автор і текст (або твір). Увага зосереджується на першому або на другому, чи на зв'язках першого з другим. Літературний процес відтак розглядається у двох площинах: як і під впливом чого виникає та втілюється авторський задум і як функціонує текст як завершена телеологічна структура [2, с. 77].

При цьому практично повністю ігнорується роль та функція читача, тобто те, як той чи інший текст сприймається. Літературна теорія, у кращому випадку, враховує позицію професійних читачів-критиків. Рецептивна поетика зміщує традиційні акценти в тлумаченні літературного процесу, наголошуючи на важливості не тільки процесу створення тексту, а і його сприйняття. У такий спосіб історія літератури включає в себе не тільки історію авторів і їхніх творів, але й історію читачів, реципієнтів.

Категорія реципієнта додає чимало нового в літературознавчу теорію. По-новому осмислюються проблеми адресації, діалогізму. Постає питання, наскільки вільно читач може «поводитися» з текстом. Свобода читача обмежується не стільки авторським задумом, скільки надзвичайно широким текстуальним потенціалом. Г.Д. Ключанов обирає значення «poetики» щодо рецепції, яка виступає як інструмент пізнання, що у всіх випадках узгоджується, свідомо чи ні, з різними формами рецепції і безпосередньо від них залежить [3, с. 120].

Існує два види рецепції – продуктивна й описова. Остання є не чим іншим, як усього лише однією зі спроб пристосувати який-небудь текст під власну свідомість. Вона відрізняється від інших форм непродуктивної рецепції тим, що імітує творчий процес у вигляді т. зв. критичної інтерпретації тексту, у вигляді спроби метаопису якоїсь відомої словесної структури, простіше кажучи, – у вигляді «думки». Навряд чи в такому

становищі реципієнта варто шукати що-небудь образливе – хіба що знайдуться люди, здатні всерйоз образитися на факт. Будь-яка ґрунтовна спроба вивчити і пояснити текст спирається на ідеї, які виявляються в межах його самого, так що інтерпретатор тексту є всього лише його «виконавцем». Отут, принаймні, творча воля реципієнта завжди може вирізати себе у виборі свого об'єкта, а потім – у його прийнятті чи запереченні.

Літературні твори слід розглядати з трьох поглядів – естетичного, психологічного та соціологічного. Автор наголошував, що при дослідженні літератури треба виявити своєрідність емоцій, які породжуються твором, а також засоби, котрими вони викликаються (породжуються, генеруються). Таку ж думку, яка є засадничою для рецептивної поетики, висловив І. Франко. Проте, на відміну від Геннекена, він не лише констатував цей важливий методологічний принцип, а й зробив винятково вдालу, із застосуванням новаторських, блискучих за своєю ефективністю методичних прийомів, спробу дослідити чинники естетичної сили твору через моделювання його впливу на внутрішній світ читача. При цьому він сміливо й винахідливо використовував інструментарій, який йому змогла надати тогочасна психологічна наука [4, с. 107].

Остання є лише спробою пристосувати будь-який текст під власну свідомість. Процес читання, ніби в дзеркалі, відображає процес створення тексту. Отже, рецептивна поетика переглядає історію літератури, виводячи на її сцену надзвичайно важливого актора (читача), який до того часу ігнорувався. Це кардинально змінює уявлення про літературний процес.

Отже, згідно з визначенням рецептивної поетики твір розуміють як сукупність текстових засобів, що впливають на читача. Певною мірою процес сприймання літературного твору читачем залежить від особливостей та досвіду реципієнта. У процесі сприймання твору прагматична адаптація, тобто відношення між мовленнєвим виразом (поемою) та учасниками комунікації (реципієнтом) зокрема відіграє дуже важливу роль. Взагалі прагматична адаптація перекладу здійснюється без шкоди для смислового змісту тексту, однак трапляються ситуації, коли перекладач жертвує змістом для досягнення потрібного комунікативного ефекту. Отже, для якісного відтворення художнього твору потрібний майстерний переклад, який неможливий без застосування прагматичної адаптації та який передбачає не лише точне передання змісту оригіналу, а й збереження характеру твору, відтінків стилю, мелодії строфи тощо, що ускладнюється під час перекладу творів, які належать до давніх епох.

Узагальнюючи різноманітні й суперечливі підходи до перекладу хронологічно віддалених творів, Н.М. Рудницька виокремлює два основні варіанти вирішення проблеми перекладу архаїзмів та історизмів. По-перше, це формальний підхід, прихильники якого зважають лише на формальні – мовні – ознаки твору, пов'язані з його хронологічною віддаленістю. У перекладі такі ознаки можуть зовсім не передаватися, але можуть і відтворюватися, причому існує принаймні три способи їх відтворення: а) через використання часткової архаїзації перекладу, виконаного сучасною мовою; б) переклад мовою на тому етапі розвитку, що відповідає часу створення оригіналу; в) переклад штучно створеною мовою, яка комбінує в собі ознаки реально існуючих або мертвих мов та діалектів [5, с. 17].

По-друге, наголошують на необхідності врахування не лише мовних характеристик старого оригіналу, але і його історичного, соціального та літературного контекстів. За такого підходу всі ознаки першотвору розглядаються щодо сучасної мовної та естетичної норми та фонових знань сучасного читача, і за умов невідповідності перших останнім обирається один з двох можливих варіантів вирішення цієї суперечності: а) виконується переклад, у якому не відтворюються ознаки першотвору, що не відповідають сучасній нормі або є незрозумілими для сучасного читача через відсутність відповідних фонових знань; б) виконується переклад, у якому всі особливості змісту й форми оригіналу мають

бути інтерпретовані й відтворені з урахуванням сучасної мовної та естетичної норми та фонових знань сучасного читача [5, с. 7].

Процес перекладу твору, насиченого застарілою лексикою, ускладнюється й через те, що суб'єктивна позиція автора давнього оригіналу та особливості сприйняття твору сучасними перекладачем та читачами перекладу значною мірою зумовлені історично. Розуміння твору його автором, перекладачем та читачем перекладу обов'язково відрізняються через розбіжності між двома мовами й розбіжності фонових знань між відповідними колами читачів. При перекладі давнього художнього твору найбільшу вагу мають розбіжності між першими читачами оригіналу й читачами сучасного перекладу щодо попередньої поінформованості культурно-історичного характеру. Цей компонент лінгвоетнічного бар'єру наявний і в процесі сприйняття твору, віддаленого значною часовою дистанцією, сучасним читачем, навіть якщо він є носієм мови, якою цей твір написаний. Крім того, зв'язок між автором першотвору і читачами сучасного перекладу не є безпосереднім, і автор не може враховувати уявлення та інтереси читачів майбутнього. Точка зіткнення між автором хронологічно віддаленого художнього твору і читачем сучасного перекладу виявляється в естетичній, загальнокультурній цінності першотвору та духовній потребі читача перекладу.

Текст «Слова про Ігорів похід» протягом століть постійно привертав увагу перекладачів. У 1960-х рр. вийшло декілька англійських перекладів «Слова ...», один з них – переклад В. Набокова, опублікований у 1960 р. У передмові В. Набоков попереджав, що він «нешадно пожертвував формою заради змісту», і що він спробував зробити буквальный переклад тексту так, як він його розуміє [6, с. 17]. «Буквальний переклад, – пише він у 1964 році в коментарі до свого перекладу «Євгенія Онегіна», – тобто передача точного контекстуального значення оригіналу, наскільки це дозволяють асоціативні і синтаксичні можливості іншої мови, є перекладом в істинному значенні слова» [7, с. viii]. При цьому, письменник наголошував: «буквальний переклад» припускає наслідування не лише прямого значення слова чи речення, але й сенсу того, що мається на увазі; це семантично точна інтерпретація, не обов'язково лексична (що відноситься до передачі значення слова, узятого поза контекстом), або структурна (що наслідує граматичний порядок слів у тексті) [6, с. 19]. Іншими словами, переклад може бути і часто буває лексичним і структурним, але буквальный він стане лише при точному відтворенні контексту, коли передані найтонші нюанси та інтонації тексту оригіналу.

Текст «Слова...» представляє для перекладача цілий комплекс проблем. Передусім, той факт, що оригінал написаний мовою XII ст., потребував залучення до роботи іншого «перекладу» – сучасною мовою для кращого сприйняття реципієнтом. Крім того, В. Набоков не забував, що має справу не з самим оригіналом, а з копією, зробленою О.І. Мусінім-Пушкіним, що, без сумніву, вимагає деяких, іноді значних, коригувань. «Темні місця» «Слова...» також вимагали певних перекладацьких рішень, для чого слід було детальним чином вивчити існуючі на той час трактування і коментарі.

Звичайно, безглуздо було б намагатися перекласти «Слово...» англійською мовою XII ст., проте надати деякої архаїчності англійській версії було необхідно. Тут В. Набоков пішов шляхом використання цілого ряду архаїчних слів і виразів, а також деяких лексичних одиниць, що мають поетичні конотації, або ж позначені в словниках як «рідкісні» і «книжні». Так, наприклад, для слова «спів» він знаходить рідкісний відповідник «laud»; «земля» перекладається за допомогою «поетичного» слова «sod», а «кров», пролита у бою, позначається іншим «поетичним» словом «gore».

Архаїзм «о пльку» у староруській (давньоукраїнській) мові мав кілька значень: військо, загін, полк (військовий підрозділ), стан (табір), народ, зібрання, частина тощо. У цьому

контексті «полк» означає «похід»; далі вживається переважно у значенні «військо» і тому слово “campaign”, яке використовує В. Набоков є слухним.

Орфографічно маркований архаїчний вислів «*трудныхъ повѣстїи*» – староруською мовою слово «труд» означало такі поняття: труд, праця, подвиг (зокрема ратний), горе, печаль, біль, хвороба. Прикметник «трудный» у цьому місці найчастіше перекладають словом «печальний», «сумний», але перекладач використовує слово “stern tale” (суворий, строгий) [6, с. 4]. Український перекладач Л. Гребінка залишає лексему без змін «трудна повість» [8, с. 3]. Вважається більш слухним це слово перекласти епітетом «ратний» (героїчний, воїнський) – “heroic”, “martial”.

Важким для розуміння є речення «*иже истягну умь крѣпостїю своєю и поостри сердца своєю мужествомъ*», оскільки лексему «истягну» тлумачать двобічно: або «зв’язав», «здушив», «переміг» розум відвагою («крѣпостїю») своєю, або, навпаки, – «стягнув», «оперезав», «укріпив» його цією відвагою [9, с.16]. «Умь» мало в староруській мові багато значень: «розум, душа, мисль, знання, причина, спосіб думок, намір» тощо. В. Набоков розумів це речення так: «...who girded his mind with fortitude, and sharpened his heart with manliness» [6, с. 48–52], тобто Ігор оперезав свій розум відвагою своєю і вигострив його мужністю свого серця. «Поостри сердца своего мужествомъ» він перекладає як «вигострив серце своє мужністю». З В. Набоковим згоден і Л. Гребінка, варіант перекладу якого є «І нагостривши серце своє мужністю» [8]. Але, мабуть, швидше можна говорити про гострий розум, ніж про гостре серце.

Розглянемо ще один вираз: «*скача, славію, по мыслену древу*» – «while hopping, nightingale, over the tree of thought» [6, с. 55–56], тобто скачучи солов’єм по уявному дереву, по думці. Є також гадка, що «мыслено древо» – це образ метафоричного дерева пісень, поезії. Перекладач заміняє архаїчну форму слова «славій» на сучасну «nightingale». Аналогічну заміну він використовує стосовно слова «кѣмети» – «knights» [6, с. 82] Цим словом спершу називали дрібних землевласників, згодом – кращих, досвідчених воїнів.

До речі, В. Набоков не завжди повністю замінював архаїчну лексему на нейтральну. Так, у наступному реченні «*свивая слави обаноли сего времени*» – «weaving paeans around these times» [6, с. 60] перекладач вдається до стилістичної компенсації: замість історично маркованого слова «сего» він використовує нейтральний займенник «these» і компенсує цю втрату історизмом «paeans» (з англ. *переможний, хвалебний гімн*). Ще одним прикладом є «*Дльго ночь мръкнетъ. Заря-свѣт запала. Мъгла поля покрыла. Щекотъ славіи успе, говоръ галичъ убудися*». Це речення динамічно змальовує тривалу (психологічно) ніч перед боєм, яка поступово переходить у ранній світанок. В. Набоков використав сучасні слова «darkling, dawn, mist», але вдається до компенсації, застосовуючи інверсію, тим самим посиливши емоційність перекладу: «Long does the night keep darkling. Dawn sheds its light. Mist has covered the fields» [6, с. 145–148].

Важким для розуміння є слово чи слова: «въ стазби». Одні тексти з цими словами читають: «свистъ звѣринъ вѣста; збися дивь...», другі – «звѣрину въ стан зби» [9, с. 119]. Є й інші прочитання. Під словом «дивъ» більшість учених розуміє або віщого птаха, або міфічну особу на зразок лісовика, або якесь божество східних народів. В. Набоков, як і Л. Гребінка, під «дивом» розуміє «чарівного птаха східних міфів, щось середнє між пугачем і павичем. Тут він виступає на стороні половців і злітає на землю з верхівки тополя «половця-розвідника» [10], і перекладає його за допомогою транскодування «daeva» – «the whistling of beasts [arises?]; [stirring?] the calls on the top of a tree» [6, с. 119–122].

Географічні назви: *Поморія* – узбережжя Азовського і Чорного морів, *Посулію* – Посулля – землі в басейні ріки Сули, *Сурожу* – Сурож, нині місто Судак у Криму, яке колись було торговим центром, *Корсуню* – Корсунь – стародавній Херсонес, місто поблизу

Севастополя, *тматороканьскыи блъванъ* – Тматорокань – місто, що знаходилось на Таманському півострові і було центром руського князівства В. Набоков перекладав за допомогою прийому транскодування з частковим описовим перекладом: «*the [Azov] Seaboard, and the Sula country, and Surozh, and Korsun, and you, idol of Tmutorokan!*» [6, с. 125–130]. Щодо слова «*блъванъ*», на думку В. Набокова, воно «ймовірно означає яку-небудь велику грецьку статую, на зразок Астарти або Артеміди, споруджених тут у III ст. до н. е. [10]. Біля цього міста аж до XVIII ст. стояли дві величезні статуї-ідоли божеств Санерга і Астарти, споруджені ще в III–IV ст. до н. е. Одну з них, гадають, і мав на увазі автор «Слова». Саме тому В. Набоков використав словом «*idol*».

Стосовно стратегії перекладу історизмів, зазначимо, що В. Набоков дуже часто вживав сучасний еквівалент, наприклад, «*наволоки, и драгия оксамити*» – дорогі шовкові тканини; ще дорожчими були оксамити. Вони вироблялися у Візантії та мусульманських країнах. У перекладі – «*and brocades, and precious samites*» [6, с. 158–159], де «*brocades*» – це парча, а «*samites*» – венеціанська парча, або парча, що вироблялася в середньовіччі. Таке поєднання історизмів із нейтральною лексикою трапляється в тексті В. Набокова дуже часто, і це полегшує сприйняття стародавнього тексту сучасним читачем.

Усе це, безперечно, свідчить про надзвичайно високу міру художньої і семантико-стилістичної точності, досягнутої перекладачем, який є, насамперед, уважним читачем, а також тонким поціновувачем і знавцем російської літератури. За словами Н.М. Жутовської, «"букваліст" Набоков навіть у своїх відступах від вихідного тексту залишився вірний оригіналу і його художній правді» [11, с. 119]. На думку Т. Романік, перекладачу вдалося зберегти більш-менш героїчну суть «Слова...», проте В. Набоков позбавив твір сили через прагнення строго буквальної передачі оригіналу [12, с. 159–160]. Як вказує М.В. Рождественська, В. Набоков прагнув створити максимально точний, буквальный переклад «Слова...», який у повному розумінні цього слова можна назвати «філологічним» [13].

Отже, на сучасному етапі художній твір пов'язується не лише з фігурою письменника, але й з фігурою читача, тобто орієнтується на читацьку рецепцію. Своїм перекладом історичного твору В. Набоков намагався наблизити стародавні часи за допомогою відтворення мовного багатства першотвору. Переклад В. Набокова виконаний для сучасного читача, сучасною мовою, але з урахуванням історичного контексту і з наміром відтворити дух епохи, що описується, і тому його стратегія належить до адекватної модернізації. Саме під таким кутом зору слід розглядати сучасні переклади віддалених у часі текстів, і це питання має перспективу подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коптілов В.О. Теорія і практика перекладу / В.О. Коптілов. – К. : Юніверс, 2002. – 280 с.
2. Пшеницын С.Л. О смысловых различиях при переводе / С. Л. Пшеницын // Когнитивно–прагматические и художественные функции языка : сб. ст. – СПб. : Наука, 2000. – С. 73–82.
3. Клюканов И.Э. Динамика межкультурного общения / И.Э. Клюканов. – Тверь : Наука, 1998. – 194 с.
4. Франко І. Із секретів поетичної творчості / І. Франко // Твори : у 50 т. – К., 1981. – Т. 31. – С. 103–109.
5. Рудницька Н.М. Часова дистантність художнього твору як проблема перекладу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 / Н.М. Рудницька. – КНУ ім. Т.Шевченка, Київ, 2005. – 19 с.

6. The Song of Igor's Campaign : An Epic of the Twelfth Century / [tr. from Old Russian by V. Nabokov]. – N. Y. : A Division of Random House, 1960. – 324 p.
7. Nabokov V. Foreword / Vladimir Nabokov // Pushkin A. Eugene Onegin : [tr. from the Russian with a commentary by V.Nabokov in two volumes]. – Vol. 1. – N. –Y. : Princeton University Press, 1990. – P. vii-xii.
8. Слово о полку Ігоревім : Давньоруський текст і ритмічний переклад. – К. : Рад. школа, 1986. – 309 с.
9. Гребінка Л. Слово про похід Ігорів, Ігоря Святославича, внука Олегового / Л. Гребінка // Радість Чорноземна : Поезії, переклади. – К. : Дніпро, 1990. – С. 100–125.
10. Гудзій М.К. Коментар до оригінального тексту «Слова о полку Ігоревім» [Електронний ресурс] / М.К. Гудзій. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/slovo67/sl28.htm>.
11. Жутовская Н.М. Владимир Набоков – переводчик «Слова о полку Игореве» / Н.М. Жутовская // Слово о полку Игореве. – СПб. : Академический проект, 2004. – С. 113–119.
12. Романик Т. «Слово о полку Игореве» в английских переводах / Т. Романик // ТОДРЛ. – 1990. – Т. 43. – С. 158–162.
13. Рождественская М.В. Набоков Владимир Владимирович / М.В. Рождественская // [Электронный ресурс] // Энциклопедия «Слова о полку Игореве» : В 5 томах / Рос. акад. наук. Ин-т рус. лит. (Пушкин. дом) ; Ред. кол. : Л.А. Дмитриев, Д.С. Лихачев, С.А. Семячко, О.В. Творогов (отв. ред.). – СПб. : Дмитрий Буланин, 1995. – Т. 3. – Режим доступа : <http://feb-web.ru/feb/sloven/ес/ес3/ес3-3001.htm>.

REFERENCES

1. Koptilov, V. (2002) "Theory and Practice of Translation", *Teoriia i praktika perekladu*, Yunivers, Kyiv, Ukraine.
2. Pshenitsyn, S.L. (2000) "Of content differences during translation," Cognitive-pragmatic and Artistic Functions of Language, *Kognitivno-pragmaticheskie i khudozhestvennyie funktsii yazyka*, Nauka, Saint-Petersburg, Russia, pp. 73–82.
3. Kliukanov, I.E. (1998) "Dynamics of Intercultural Communication", *Dinamika mezhkulturnogo obshcheniya*, Nauka, Tver, Russia.
4. Franko, I. (1981) "From Secrets of Poetic Creativity", *Iz sekretiv poetychnoi tvorchosti, Collected Works by Ivan Franko* in 50 vol., vol. 31, Kyiv, Ukraine, pp. 103-109.
5. Rudnytska, N.M. (2005) "Time distancing of the work of art as a problem of translation", *Chasova dystantnist khudozhnioho tvoruyak problema perekladu*, Thesis abstract for Cand. Sc. (Philology), 10.02.16, Kyiv T. G. Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine.
6. *The Song of Igor's Campaign: An Epic of the Twelfth Century* (1960), Translated from Old Russian by V. Nabokov, A Division of Random House, New York, USA.
7. Nabokov, V. (1990) "Foreword," *Pushkin A. Eugene Onegin*, Translated from the Russian with a commentary by V. Nabokov in two volumes, vol.1, Princeton University Press, New York, USA, pp. vii–xii.
8. (1986) "The Song of Igor's Campaign: Old Russian Text and Rhythmic Translation", *Slovo o polku Ighorevim*, Radianska shkola, Kyiv, Ukraine.
9. Hrebinka, L. (1990) "The Song of Igor's Campaign, of Igor Svyatoslavovich's, the grandson of Oleg", *Slovo pro pokhid Ighoriv, Ighoria Sviatoslavycha, vnuka Olehova Radist Chornozemna, Collected Poems by L. Ghrebinka*, Dnipro, Kyiv, Ukraine.
10. Hudzii, N. K. (2014) "Comments on the original text of *The Song of Igor's Campaign*," *Komentar do oryhinalnoho tekstu "Slova o polku Ihorevim"*, available at: <http://litopys.org.ua/slovo67/sl28.htm> (access July 15, 2014).